

Vilniaus universiteto Akademinės etikos kodeksas

1. Bendrosios nuostatos

1.1. Svarbiausios Vilniaus universiteto (toliau – Universiteto) veiklos gairės – užtikrinti akademinio darbo profesionalumą, akademinę laisvę ir demokratišką, pasitikėjimą bei kūrybingumą skatinančią atmosferą Universiteto bendruomenėje, puoselėti pagrindines akademinės bendruomenės vertybes: pagarbą žmogui, tiesą, teisingumą, sąžiningumą, profesinę, mokslinę, pilietinę atsakomybę.

1.2. Vilniaus universiteto akademinės etikos kodeksas (toliau – Kodeksas) numato svarbiausius vengtino (netinkamo) akademinio elgesio atvejus ir įtvirtina pagrindines etiško akademinio elgesio nuostatas, kurių tiesiogiai neapibrėžia valstybės įstatymai, Universiteto vidaus tvarkos dokumentai.

1.3. Kodeksas taikomas visiems Universiteto akademinės bendruomenės nariams – dėstytojams, studentams ir klausytojams (toliau – studentams), mokslo ir administracijos darbuotojams.

2. Bendrosios akademinės etikos normos

2.1 Universiteto bendruomenės narių saviraiškos teisė apima akademinę laisvę, t. y. galimybę atvirai dėstyti savo požiūrį į studijų ir mokslinių tyrimų organizavimą ir administravimą, necenzūrojamai (laisvai ir atvirai) išreikšti kritines idėjas. Atsakingas naudojimasis šia laisve reikalauja, kad dėstytojai tokią pat laisvę pripažintų ir kitiems bendruomenės nariams, palaikytų kritinio mąstymo tradiciją bei atviro svarstymo atmosferą Universitete. Atsakingam naudojimuisi akademinė laisve prieštarauja:

2.1.1. nepakantumas kito nuomonei;

2.1.2. teisės išsakyti ir ginti savo nuomonę priimant sprendimus, reikšmingus Universiteto bendruomenei, jo padaliniams ar pačiam asmeniškai, ignoravimas arba sąmoningas ribojimas;

2.1.3. teisės atsakyti į kritiką ar kaltinimus ignoravimas arba sąmoningas ribojimas;

2.1.4. dalyvavimas moksliniuose tyrimuose ar bandymuose, žinomai susijusiuose su žala žmogui, gamtai, visuomenei ar kultūrai.

2.2. Universiteto bendruomenės narių santykiai grindžiami pagarbos, geranoriškumo, nešališkumo ir nediskriminavimo principais. Akademinę etiką pažeidžia:

2.2.1. bendruomenės nario diskriminavimas kalba, veiksmais ar akademinio vertinimo dėl amžiaus, lyties ar lytinės orientacijos, negalios, išvaizdos, rasės ar etninės priklausomybės, religijos ar įsitikinimų, taip pat tokio diskriminavimo toleravimas;

2.2.2. bendruomenės nario diskriminavimas (pozityvus arba negatyvus) dėl dalyvavimo politinėje, visuomeninėje, kultūrinėje ar sportinėje veikloje;

2.2.3. priekabiavimas prie bendruomenės nario – kai dėl amžiaus, lyties ar lytinės orientacijos, negalios, išvaizdos, rasės ar etninės priklausomybės, religijos ar įsitikinimų įžeidžiamas asmens orumas ir siekiama sukurti arba sukuriama bauginanti, priešiška, žeminanti ar įžeidžianti aplinka, taip pat kai toleruojamas žmogaus teises pažeidžiantis ir orumą žeminantis elgesys;

2.2.4. studentų ar kolegų žeminimas naudojantis savo kaip dėstytojo ar administratoriaus viršenybe (piktnaudžiavimas antrojo asmens vienaskaita kreipiantis į studentą, piktavališkas ironizavimas, sąmoningas, neturintis objektyvios priežasties vertimas laukti sprendimo ar priėmimo sutartu laiku ir pan.).

2.3. Bendruomenės narių tarpusavio santykiai grindžiami kolegialumo bei akademinio solidarumo principais, orientuojami į studijų bei mokslinių tyrimų kokybės ir kūrybinės atmosferos užtikrinimą.

Šiuo požiūriu akademinė etika pažeidžiama, kai:

- 2.3.1. profesinė konkurencija tarp kolegų įgyja nesąžiningas formas, dalyvaujama neteisėtuose, negarbinguose sandoriuose, nuslepia visiems dėstytojams ar studentams skirta informacija, eskaluojami smulkmeniški konfliktai bei intrigos;
 - 2.3.2. dėl kolegų tarpusavio antipatijos ar nesutarimų nukenčia studentai;
 - 2.3.3. daromas spaudimas bendruomenės nariui siekiant nepelnyto įvertinimo arba norint nuslėpti nesąžiningus akademinis veiksmus;
 - 2.3.4. išviešinama ar viešai aptarinėjama konfidenciali informacija apie kolegas ar pavaldinius (darbo užmokestis ir pan.);
 - 2.3.5. Universiteto ir jo bendruomenės nario vardas žeminamas, sistemingai pažeidžiant akademinę drausmę ir viešąją tvarką.
- 2.4. Kiekvienas Universiteto bendruomenės narys privalo paisyti Universiteto bendrųjų interesų ir pagal galimybes prisidėti prie jo keliamų edukacinių bei tiriamųjų tikslų įgyvendinimo, tai yra:
 - 2.4.1. laikytis Universiteto studijų ir mokslinių tyrimų strategijos, o konstruktyvią kritiką pareikšti visų pirma Universiteto bendruomenės nariams;
 - 2.4.2. neinicijuoti ir (ar) nevykdyti projektų, siejamų su Universiteto vardu, jei jų rezultatai nenaudingi bendriems Universiteto interesams;
 - 2.4.3. netoleruoti atvejų, kurie gali būti susiję su korupcija, sukčiavimu ar mėginimu daryti neteisėtą poveikį Universiteto bendruomenės nariui. Informacijos apie neteisėtus veiksmus ar aplaidumą atskleidimas nelaikomas lojalumo Universitetui pažeidimu;
 - 2.4.4. nesinaudoti balsavimo teise, kai Universiteto savivaldos institucijose sprendžiamas finansavimo, nuobaudos, paskatinimo ar kitas klausimas, susijęs su šeimos nariu ar verslo partneriu, t. y. galintis sukelti viešųjų ir privačių interesų konfliktą;
 - 2.4.5. nenaudoti Universiteto vardo politinei, religinei veiklai ir savigyrai.
 - 2.5. Universiteto mokslinę bazę, medžiaginius išteklius, kompiuterinę įrangą, biblioteką privalu naudoti tausojančiai, atsakingai ir tik Universiteto kaip institucijos prisiimtų įsipareigojimų vykdymo tikslais. Šią nuostatą pažeidžia:
 - 2.5.1. materialinių bei finansinių Universiteto išteklių naudojimas politinei veiklai, privačiam verslui ar asmeninių poreikių tenkinimui;
 - 2.5.2. piktnaudžiavimas Universiteto ištekliais vykdant projektus;
 - 2.5.3. Universiteto nuosavybės niokojimas dėl piktavališkumo arba aplaidumo.

3. Dėstyto etikos normos

- 3.1. Dėstytojo santykis su studentu turi būti orientuotas į akademinis reikalavimus. Susisaišymas neakademinio pobūdžio įsipareigojimais gali sukelti interesų konfliktą, todėl dviprasmiški santykiai su studentais vengtini. Akademinėi etikai prieštarauja:
 - 3.1.1. siekimas užmegzti intymius santykius su studentu, su kuriuo siejama dėstomas dalykas, vadovavimas tiriamajam darbui ar kitaip pasireiškiantis tiesioginis akademinis santykis;
 - 3.1.2. dėstytojo vaidmens prisiėmimas šeimos nario, artimo draugo, verslo partnerio atžvilgiu (egzaminavimas, vadovavimas rašto darbams ir pan.) tais atvejais, kai esama galimybės išvengti tokio vaidmens;
 - 3.1.3. tiesioginių ir netiesioginių dovanų, neakademinio pobūdžio paslaugų arba akademinio pobūdžio paslaugų, tiesiogiai nesusijusių su studijuojamais dalykais, priėmimas iš studentų.
- 3.2. Pasitikėjimo atmosferai kenkia konfidencialios informacijos apie studentą viešinimas. Informacijos konfidencialumo principas reikalauja:
 - 3.2.1. nesant specialaus pagrindo (studento sutikimo, teisinio pagrindo, naudos studentui arba numatomos žalos kitiems), neatskleisti informacijos apie studento akademinis įvertinimus ar nuobaudas tretiesiems asmenims;
 - 3.2.2. nenaudoti privataus pobūdžio informacijos apie studentą, kaip mokymo ar tyrimo medžiagos,

nebent studentas sutiktų;

3.2.3. užtikrinti, kad pastabos ir komentarai apie studento rašto darbą, nepateiktą viešam gynimui, nebūtų prieinami tretiesiems asmenims.

3.3. Studento žinių bei įgūdžių vertinimas turi būti teisingas, sąžiningas, suderintas su dėstomo dalyko tikslais, todėl:

3.3.1. dėstytojas privalo principingai reaguoti į studentų nesąžiningumo atvejus, tokius kaip plagijavimas, nusirašinėjimas, duomenų falsifikavimas, egzaminų ar įskaitų rezultatų klastojimas, naudojimas pašaline pagalba egzamino ar įskaitos metu, svetimo rašto darbo pateikimas kaip savo, uždarbiavimas rašant rašto darbus kitiems studentams, vieno dalyko rašto darbo pateikimas atsiskaitant už kitą dalyką;

3.3.2. pasitikėjimą vertinimo teisingumu mažina, kai visi studentai arba jų dauguma „mechanškai“ įvertinami aukščiausiais arba žemiausiais balais, akivaizdžiai neatsižvelgiant į jų žinias ir sugebėjimus;

3.3.3. negalima primygtinai reikalauti asmeninio pobūdžio informacijos iš studento grupinėse diskusijose, tuo labiau sieti tokio pobūdžio informacijos pateikimą su žinių įvertinimu;

3.3.4. atsiskaitymas už dalyką negali būti siejamas su studentų dalyvavimu dėstytojiui priimtinoje politinėje ar visuomeninėje veikloje.

4. Studijų etikos normos

4.1. Pripažindami tiesą, žinojimą, gebėjimus, supratimą aukščiausiomis studijų vertybėmis ir tikėdamiesi pasitikėjimo bei teisingo savųjų pasiekimų įvertinimo, Universiteto studentai privalo laikytis akademinio sąžiningumo principo. Šiurkščiausiais akademinio sąžiningumo principo pažeidimais laikoma:

4.1.1. Plagijavimas – svetimų idėjų pateikimas kaip savų. Būdingi plagijavimo atvejai:

4.1.1.1. kai svetimas tekstas pateikiamas be citavimo ženklų – kabučių arba kitokio pobūdžio išskyrimo iš viso teksto (pvz. atskira pastraipa, kursyvu);

4.1.1.2. kai perpasakojama arba cituojama svetima idėja, iliustracinė medžiaga ar duomenys nenurodant šaltinio.

4.1.2. Sukčiavimas atsiskaitant už dalyką ar jo dalį - koliokviumų, įskaitų, egzaminų ir pan. metu. Būdingi sukčiavimo atvejai:

4.1.2.1. kai nusirašinėjama arba sąmoningai leidžiama kitam nusirašyti;

4.1.2.2. kai pasakinėjama, naudojamos „paruoštukės“ arba kitokios egzaminatoriaus neleistos priemonės;

4.1.2.3. kai svetimas rašto darbas įteikiamas kaip savas;

4.1.2.4. kai tas pats rašto darbas pateikiamas atsiskaitant už kelis dalykus;

4.1.2.5. kai atsiskaitoma už kitą asmenį arba atsiskaitant pasinaudojama kito studento darbu;

4.1.2.6. kai nurodomas žinomai klaidingas šaltinio puslapis arba tinklalapio lankymo data

4.1.3. Padirbinėjimas. Būdingi atvejai:

4.1.3.1. kai dėstytojo jau įvertintas rašto darbas pataisomas be dėstytojo sutikimo siekiant pareikalauti aukštesnio įvertinimo;

4.1.3.2. kai padirbinėjami dėstytojų parašai, pažymos, kitokie dokumentai;

4.1.3.3. kai padirbinėjami akademinų užduočių (laboratorinių, kursinių ir kitų darbų) duomenys ar rezultatai.

4.1.4. Pagalba kitam atliekant nesąžiningą akademinį veiksmą: plagijuojant, sukčiaujant arba padirbinėjant.

4.1.5. Kyšininkavimas – atlygio už akademinę paslaugą siūlymas arba davimas (asmeninis ar grupinis).

5. Mokslinio tiriamojo darbo etika

5.1. Mokslinė veikla turi būti grindžiama sąžiningo tyrimo ir tiesos siekimo idealais. Tokią nuostatą pažeidžia:

- 5.1.1. empirinio tyrimo duomenų padirbinėjimas, falsifikavimas arba manipuliavimas jais;
- 5.1.2. sąmoningas gautų duomenų, prieštaraujančių tyrimo hipotezei, nutylėjimas;
- 5.1.3. sąmoningai klaidinantis informacijos apie empirinio tyrimo metodiką pateikimas;
- 5.1.4. empirinio tyrimo duomenų, kompiuterinių programų, empirinės medžiagos pavyzdžių, rankraščio vagystė arba sąmoningas sugadinimas;
- 5.1.5. plagijavimas, t. y. svetimo teksto, idėjos arba išradimo pateikimas kaip savo;
- 5.1.6. nepamatuotas bendraautorystės primetimas jaunesniems kolegoms ar pavaldiniams;
- 5.1.7. šališkumas recenzuojant mokslinio tyrimo projektus ar rezultatus;
- 5.1.8. nekorektiškas, tendencingas kolegos darbo kritikavimas ir sąmoningas menkinimas dėl asmeninės antipatijos, konkurencijos, politinių ar kitokių su vertinamo mokslinio darbo profesionalumu nesusijusių motyvų;
- 5.1.9. rekomendavimas suteikti mokslo laipsnį, pedagoginį vardą, apdovanojimą arba mokslinės veiklos pripažinimą kitokiomis formomis, remiantis asmeniniu ar politiniu santykiu, o ne dalykišku pateikto darbo vertinimu bei profesinėmis pretendento savybėmis;
- 5.1.10. akademinės laisvės varžymas naudojantis tarnybine padėtimi.

6. Baigiamosios nuostatos. Kodekso įgyvendinimas

6.1. Kodekso priežiūrą, išskyrus skirsnį „4. Studijų etikos normos“, atlieka ir jo įgyvendinimą atitinkamomis poveikio priemonėmis užtikrina Universiteto Senato sudaryta Akademinės etikos komisija, veikianti pagal Senato patvirtintus nuostatus ir savo darbo reglamentą.

6.2. Sankcijos už Studijų etikos normų pažeidimus skiriamos administracine tvarka, kaip numatyta Universiteto „Studijų nuostatuose“.

6.3. Kiekvienas Universiteto akademinės bendruomenės narys privalo laikytis šiame Kodekse išdėstytų elgesio normų ir principų. Kodeksas ir Akademinės komisijos nuostatai skelbiami Universiteto tinklapyje. Naujiems darbuotojams ir studentams paprastai įteikiama popierinė šio Kodekso kopija.